

CYFIAWNDER TRWY EIN DEWRDER

Cynllun Ymateb Cyngor Gwynedd

Fersiwn hawdd i'w ddarllen

1. BETH DDIGWYDDOD

- Cafodd cyn-bennaeth Ysgol Friars ei arestio yn 2023 am droseddau difrifol yn erbyn plant.
- Cafwyd ef yn euog yn 2024 ac wedi'i ddedfrydu i 17 mlynedd yn y carchar.
- Ym mis Gorffennaf 2024, sefydlwyd Adolygiad Ymarfer Plant (CPR) annibynnol i ddarganfod beth aeth o'i le ac i ddysgu gwersi.
- Cyhoeddwyd adroddiad terfynol y CPR, [*Cyfiawnder drwy ein Dewrder*](#) ym mis Tachwedd 2025.

2. BETH MAE'R CYNGOR YN EI DDWEUD

- Mae'r Cyngor yn ymddiheuro'n glir ac yn agored i'r dioddefwyr.
- Mae'r Cyngor yn cytuno bod methiannau wedi digwydd ac yn derbyn cyfrifoldeb.
- Nod y Cyngor yw sicrhau nad yw hyn byth yn digwydd eto.

3. ADOLYGIAD YMARFER PLANT

Ar ôl penderfyniad y llys, sefydlwyd **Adolygiad Ymarfer Plant (CPR)** ar unwaith. Mae hyn yn digwydd bob tro mae camdriniaeth neu esgeulustod difrifol wedi digwydd i blentyn. Roedd y Cyngor yn llawn cefnogaeth ac yn addo gweithredu ar bob argymhelliad.

Arweiniwyd yr adolygiad gan **Jan Pickles**, arbenigwraig hynod brofiadol ym maes diogelu plant, gyda dau ymchwilydd annibynnol yn ei chefnogi. Fe wnaethon nhw gasglu tystiolaeth drwy siarad â dioddefwyr, goroeswyr, staff yr ysgol, gweithwyr proffesiynol ac aelodau o'r cyhoedd.

Cyflwynodd **14 asiantaeth** wybodaeth fanwl i greu llinell amser o'r digwyddiadau. Treuliodd yr Arolygwyr 9 diwrnod yn yr ysgol ac ymgynghorwyd â dros 140 o bobl.

Canolbwyntiodd y Panel ar ymddygiad y troseddwr, ymddygiad proffesiynol, a sut mae materion datgelu a llywodraethu'n cael eu rheoli.

Roedd nifer o asiantaethau lleol a rhanbarthol yn rhan o'r gwaith, gan gynnwys Cyngorau'r gogledd, yr Heddlu a'r GIG.

Yn ystod y broses, casglwyd a chyflwynwyd pob tystiolaeth berthnasol, adolygwyd **Cylch Gorchwyl** yr adolygiad yn rheolaidd, a darparwyd diweddariadau i Lywodraeth Cymru. Cyhoeddwyd yr adolygiad ym mis Tachwedd 2025.

Bu'r Cyngor hefyd yn cwrdd yn aml â Chadeirydd y Panel i sicrhau bod gwybodaeth yn cael ei rhannu'n glir ac yn effeithiol.

Ar y 4 Tachwedd 2025, cyhoeddwyd adroddiad Adolygiad Ymarfer Plant [*Cyfiawnder drwy ein Dewrder*](#), ddwy flynedd ar ôl arestio'r troseddwr ac ddeunaw mis ar ôl dechrau'r Adolygiad. Roedd yr adroddiad yn feirniadol iawn o sawl sefydliad, yn enwedig y Cyngor ag Ysgol Friars. Canfuwyd bod nifer fawr o gyfleoedd wedi'u colli dros y blynyddoedd, ac roedd cwestiynau difrifol ynghylch rhai penderfyniadau a wnaed. Roedd yr adroddiad hefyd yn tynnu sylw at y ffaith nad oedd argymhellion pwysig o Adolygiad Clywch (2004) wedi'u gweithredu'n genedlaethol.

Ar ddiwrnod y cyhoeddi, rhannodd y Cyngor ddatganiad cyhoeddus. Derbyniodd y Cyngor gyfrifoldeb am sawl methiant, a mynegwyd ymddiheuriad llwyr. Pwysleisiodd y datganiad:

- fod y Cyngor yn ymddiheuro'n gwbl ddiwyll,
- fod y Cyngor yn derbyn holl gasgliadau ac argymhellion yr adroddiad,
- eu bod yn benderfynol o wella ac yn barod i ddelio'n agored â'r mater,
- cofio'r dioddefwyr a'u dewrder wrth siarad allan,
- cydnabod bod y pennaeth a weithredodd y troseddau wedi camddefnyddio ymddiriedaeth a dwyllo llawer o bobl,
- a bod angen newid lleol a chenedlaethol i gryfhau diogelu plant.

4. CYNLLUN YMATEB

Ar ôl cyhoeddi'r adroddiad, sefydlwyd gynllun gweithredu, sef y **Cynllun Ymateb** hwn sydd yn esbonio beth fyddwn yn ei wneud er mwyn ymateb i argymhellion yr adroddiad [*Cyfiawnder drwy ein Dewrder*](#).

Nododd y Cyngor hefyd fod Athro Sally Holland, cyn-Gomisiynydd Plant Cymru, yn cadeirio Bwrdd Ymateb y Cyngor, ac bod gwaith gwella eisoes ar y gweill. Serch hynny, mae llawer o waith pellach i'w wneud.

Pwrpas y Bwrdd Rhaglen Cynllun Ymateb ydi edrych, herio a gyrru'r holl ffrydiau gwaith sy'n deillio o'r adolygiadau ac ymchwiliadau yn dilyn troseddau Cyn-Bennaeth Ysgol Friars.

Mae'r Bwrdd yn un annibynnol sy'n cynnwys pobl broffesiynol o sefydliadau eraill fel Estyn, Llywodraeth Cymru, Comisiynydd y Plant ac Arolygaeth Gofal Cymru, felly mae'n gallu edrych ar y gwaith yn wrthrychol, a chynnig her o'r tu allan. Mae'r Bwrdd yn edrych ar effaith y newidiadau mae Cyngor Gwynedd yn eu cyflwyno, ac yn adrodd ar yr hyn sy'n gweithio a'r hyn sydd wedi newid. Mae mwy o wybodaeth am aelodaeth a gwaith y Bwrdd ar waelod y dudalen hon.

Mae hyn yn bwysig er mwyn rhoi hyder i blant, pobl ifanc a'u teuluoedd bod camau'n cael eu cymryd i ddysgu gwersi o'r achos hwn.

Ar ôl cyhoeddi'r adroddiad, adolygwyd y cynllun gweithredu presennol er mwyn sicrhau ei fod yn ymateb yn llawn i'r argymhellion. Roedd hyn wedi'i gynllunio ers y dechrau.

5. AMCANION Y CYNLLUN YMATEB

Mae saith prif amcan wedi eu hadnabod ar gyfer y Cynllun hwn ac rydym yn ymrwymo y byddwn yn:

1. **Cydnabod** yn agored a chyhoeddus na ddylai y fath droseddau fyth fod wedi digwydd ac na ddylai yr un plentyn oddef y fath brofiadau.
2. **Ymddiheuro** yn ddiidwyll i'r dioddefwyr a goroeswyr a'u teuluoedd am yr hyn y maent wedi gorfod ei ddioddef.
3. **Cefnogi** y dioddefwyr a goroeswyr, yr ysgol a'r gymuned ehangach i geisio adfer eu sefyllfa.
4. **Sefydlu** holl ffeithiau yr achos, yr hanes o amgylch y sefyllfa a'r cyd-destun ehangach.
5. **Dysgu** yr holl wersi a gaiff eu hadnabod fel rhan o gasgliadau ac argymhellion pob ymchwiliad.
6. **Gwella** drwy ymateb yn gyflawn a chyflym i bob casgliad ac argymhelliad gyda'r nod o roi hyder i'r cyhoedd ein bod yn gwneud popeth posib i sicrhau na fydd neb yn dioddef yn yr un modd fyth eto.
7. **Atebol** drwy fod yn agored ac yn dryloyw am ein cynnydd gwelliant ac ymrwymo i fesur effaith y newidiadau rydym yn eu rhoi ar waith.

6. SUT FYDD Y CYNGOR YN GWNEUD HYN

Ers cyhoeddi'r cynllun gwreiddiol yn Rhagfyr 2024, mae llawer o'r tasgau cyntaf eisoes wedi'u cwblhau. Ar ôl cyhoeddi [*Cyfiawnder drwy ein Dewrder*](#), cafodd y ffrydiau gwaith eu hadolygu a'u hail-drefnu i sicrhau eu bod yn adlewyrchu argymhellion yr adroddiad. Trefnwyd y gwaith yn ôl themâu clir:

Yn nes ymlaen yn y Cynllun, byddwn yn esbonio sut caiff ein cynnydd ei fonitro. Rydym yn cydnabod yn glir fod gennym daith hir a heriol o'n blaen cyn gallwn ddweud ein bod wedi gweithredu popeth yn llawn ac yn briodol.

Thema 1: Llais y Plentyn a Chefnogi Dioddefwyr

Rydym eisiau gwneud yn siŵr bod Cyngor Gwynedd yn:

- Gwrando ar blant a phobl ifanc, ac yn eu credu, ac yn eu cymryd o ddifri.
- Gwneud popeth sydd yn bosib i gefnogi y rhai sydd wedi dioddef.
- Cynnwys plant a phobl ifanc yn y drafodaeth pan mae penderfyniadau yn cael eu gwneud.

Beth mae adroddiad Cyfiawnder drwy ein Dewrder yn ei ddweud?

- Nid oedd gweithwyr proffesiynol wedi gwrando ar bryderon plant.
- Pan gafodd pryderon diogelu eu codi, nid oedd gweithwyr wedi siarad efo'r plentyn er mwyn clywed eu stori ar bob achlysur.
- Mae angen gwneud mwy i gefnogi dioddefwyr sydd wedi profi trawma.

Beth sydd wedi digwydd yn barod i wella pethau?

- Mae ymddiheuriad personol wedi ei gynnig i'r merched a gafodd eu cam-drin gan y cynbennaeth.
- Mae Cyngor Gwynedd yn gweithio gyda arbenigwyr o Ganolfan Gefnogi Trais a Cham-drin Rhywiol (RASAC) Gogledd Cymru a Chynghorwyr Annibynnol ar Drais Rhywiol (ISVAs) i wneud yn siŵr bod cymorth personol ar gael i'r rhai sydd wedi dioddef. Mae hyn yn cynnwys cefnogaeth emosiynol, mynediad at wasanaethau therapiwtig a chymorth ymarferol. Nid yw pob un dioddefwr wedi derbyn y cynnig, ond bydd y gefnogaeth yn parhau i fod ar gael iddynt ar unrhyw adeg os ydynt ei angen.
- Mae'r Cyngor wedi newid y trefniadau pan mae pryder diogelu yn ymwneud â phlentyn ac oedolyn proffesiynol yn cael ei adrodd (mae hyn yn cael ei adnabod fel 'cyfeiriad Rhan 5'). Mae Adran Plant Cyngor Gwynedd rŵan yn sicrhau bod y plentyn yn cael cyfle i siarad efo gweithiwr cymdeithasol ar bob achlysur.
- Mae Cyngor Gwynedd yn cyflogi gweithiwr i gefnogi'r Fforwm Ieuenctid i wneud yn siŵr fod pobl ifanc yn gallu lleisio eu barn a chyfrannu at benderfyniadau'r Cyngor.
- Mae'r Cyngor wedi atgoffa pob Ysgol fod angen arddangos posteri gyda manylion cyswllt yr NSPCC mewn mannau amlwg yn eu hysgolion fel fod plant a phobl ifanc yn gwybod sut i gael cefnogaeth os ydynt ei angen.

Beth fydd yn digwydd rhwng mis Ionawr 2026 a mis Gorffennaf 2026?

Bydd Cyngor Gwynedd yn

- Datblygu Siarter Llais y Plentyn a fydd yn egluro sut mae Cyngor Gwynedd yn gwrando ar blant a phobl ifanc.
- Cynnal gweithdy Hawliau'r Plentyn ar gyfer y Fforwm Ieuenctid ac Aelodau'r Bwrdd Rhaglen (Chwefror 2026).
- Edrych ar sut mae plant a phobl ifanc yn dweud eu dweud ar draws y Cyngor, ac edrych ar beth fyddai angen ei newid er mwyn gwneud yn siŵr bod Gwynedd yn gyngor "Plentyn-gyfeillgar".

Beth fydd Cyngor Gwynedd wedi ei gyflawni erbyn Chwefror 2027?

- Bydd holl staff Cyngor Gwynedd yn cael cyfle i dderbyn hyfforddiant i wneud yn siŵr eu bod yn deall sut y gall profiadau anodd effeithio ar blant. Y nod yw gwneud Cyngor Gwynedd yn lle sy'n meddwl am deimladau ac yn "drawma-wybodus".
- Bydd Cyngor Gwynedd yn gwneud yn siŵr bod pob disgybl ysgol yn gallu adnabod yr arwyddion os yw oedolyn yn creu perthynas amhriodol ("grooming"), ac yn gwybod sut, ac yn hyderus, i adrodd hynny.
- Bydd trefn mewn lle i wneud yn siŵr bod y Fforwm Ieuenctid yn rhan bwysig o'r broses o wneud penderfyniadau, a bod aelodau'r Fforwm yn cael cyfle i roi eu barn ar waith y Cyngor.

Mesur effaith

- Adborth gan y Grŵp Cefnogi Dioddefwyr am y profiad a safon y gefnogaeth sy'n cael ei gynnig gan Cyngor Gwynedd.
- Adborth gan Fforwm Ieuenctid Gwynedd, gan ystyried hyder a phrofiad pobl ifanc o'r drefn diogelu mewn ysgolion.
- Canran staff y Cyngor sydd wedi cwblhau'r Hyfforddiant Trawma-Wybodus.
- Polisi Cyfranogiad / Polisi Llais y Plentyn yn cael ei adolygu a'i ddiweddarau yn rheolaidd, gyda mewnbwn gan blant a phobl ifanc ledled Gwynedd.

Thema 2: Rheoli Honiadau a Phryderon am Oedolion sy'n Gweithio gyda Phlant

Rydym eisiau:

Amddiffyn plant drwy sicrhau bod unrhyw bryderon diogelu yn cael eu cymryd o ddifri ac yn cael sylw'n gyflym.

Gwneud yn siŵr bod Cyngor Gwynedd, Yr Heddlu a'r Bwrdd Iechyd yn gweithio gyda'i gilydd wrth ymateb i bryderon am oedolion sy'n gweithio gyda phlant.

Beth mae adroddiad [Cyfiawnder drwy ein Dewrder](#) yn ei ddweud?

- Roedd hi'n anodd dod o hyd i'r ffurflen ar gyfer cyfeirio pryderon diogelu ar y wefan, ac roedd y ffurflen yn anodd i'w ddefnyddio.
- Ni wnaeth gweithwyr proffesiynol adrodd am eu pryderon.
- Ni chafodd gwybodaeth ei rannu gyda gweithwyr proffesiynol yn y ffyrdd cywir nac ar yr adeg iawn.
- Nid oedd pob gweithiwr proffesiynol yn deall y maes yn ddigonol, nac yn deall beth oedd angen ei wneud i ymateb i bryderon diogelu.
- Nid oedd gwybodaeth diogelu blaenorol yn cael ei ystyried bob tro wrth wneud penderfyniadau.
- Roedd cynghorau yn anghytuno ar beth ddylai ddigwydd pan oedd pryderon am faterion diogelu yn codi. Nid oedd y bobl iawn yn mynd i'r cyfarfodydd i drafod diogelu ac nid oedd penderfyniadau bob amser yn cael eu rhannu.

Beth sydd wedi digwydd yn barod i wella pethau?

- Mae'r daflen sy'n cael ei ddefnyddio i gofnodi trafodaethau a chyfarfodydd diogelu ('Strategaeth Rhan 5') wedi newid. Erbyn hyn, mae unrhyw wybodaeth diogelu blaenorol neu hanesyddol am y plentyn yn cael ei gofnodi a'i rannu.
- Mae'r ffurflen ar gyfer cyfeirio honiadau o gamdriniaeth bellach ar gael yn fwy amlwg ar wefan y Cyngor ar y [dudalen Cam-drin Plant](#)
- Mae'r Cyngor wedi gwneud yn siŵr bod pob ysgol yn y sir wedi derbyn copi o'r ffurflen ar gyfer cyfeirio honiadau o gamdriniaeth.
- Mae'r Cyngor wedi addasu trefniadau fel nad ydi'r cyfrifoldeb am benderfyniadau diogelu yn disgyn ar un gweithiwr yn unig. Mae pob cyfeiriad yn cael ei ddarllen gan y Tîm Derbyn Cyfeiriadau, gyda sgwrs wedyn yn cael ei chynnal gyda'r Swyddogion Diogelu.
- Creu Tîm Diogelu a Llesiant i ymweld a chefnogi ysgolion.

Beth fydd yn digwydd rhwng mis Ionawr 2026 a mis Gorffennaf 2026?

Bydd Cyngor Gwynedd yn:

- Gwneud yn siŵr bod gan y Gwasanaeth Adnoddau Dynol restr o staff Cyngor Gwynedd sydd wedi bod yn destun pryderon diogelu (drwy'r drefn sydd yn cael ei hadnabod fel 'Rhan 5').
- Gweithio gyda Heddlu Gogledd Cymru i edrych ar ffyrdd o gryfhau'r cyd-weithio.
- Recriwtio Swyddog Dynodedig Diogelu (*Designated Officer for Safeguarding neu DOS*) ychwanegol i helpu efo'r gwaith o dderbyn pryderon am gam-drin plant.
- Cyflwyno trefniadau cydweithio cryfach rhwng gweithwyr Adran Plant a gweithwyr Adran Addysg Cyngor Gwynedd.

Beth fydd Cyngor Gwynedd wedi ei gyflawni erbyn Chwefror 2027?

- Bydd trefn newydd ar gyfer gwirio bod y gwaith mae'r Adran Plant a Chefnogi Teulu yn ei wneud o ansawdd. Fel rhan o'r drefn newydd, bydd disgwyliad i'r Cyngor adolygu pa swyddogion sy'n mynychu trafodaethau diogelu (strategaeth "Rhan 5") ac ansawdd y cofnodion sy'n cael eu cadw wrth wneud penderfyniadau am ddiogelu.
- Ei gwneud yn haws i adrodd pryder drwy greu ffurflen gyfeirio ddigidol ar wefan y Cyngor, fel nad oes rhaid lawrlwytho ffurflen PDF a'i hanfon dros e-bost. Mae cynllun ehangach hefyd ar waith i gyflwyno un ffurflen gyfeirio genedlaethol ar gyfer holl gynghorau Cymru.

Mesur effaith

- Adolygiad rheolaidd gan y Bwrdd Diogelu Rhanbarthol o'r cyfeiriadau diogelu plant ("Rhan 5") sy'n cael eu gwneud.
- Casglu, dadansoddi ac adrodd ar dystiolaeth o hyder staff sydd yn ymwneud â phenderfyniadau diogelu ("Rhan 5").

Thema 3: Hyfforddiant a Pholisïau

Rydym eisiau gwneud yn siŵr:

- Bod staff Cyngor Gwynedd wedi eu hyfforddi i fod yn fwy drwgdybus, hynny yw i feddwl y 'gwaethaf posib' a deall y 'gallai ddigwydd yma'.
- Ein bod yn datblygu a chryfhau polisïau er mwyn gwneud yn siŵr bod arweiniad clir ar gyfer gweithwyr Cyngor Gwynedd.

Beth mae adroddiad *Cyfiawnder drwy ein Dewrder* yn ei ddweud?

- (Hon ydi'r adroddiad gafodd ei chyhoeddi yn dilyn ymchwiliad Bwrdd Diogelu Gogledd Cymru i droseddau y cyn-bennaeth. ([Gweld yr adroddiad](#))
- Nid oedd y Person Diogelu Dynodedig yr ysgol lle gwnaeth y cyn-Brifathro droseddu wedi derbyn hyfforddiant diogelu addas. (Y Person Diogelu Dynodedig ydi'r person sydd wedi'i benodi i fod yn gyfrifol am faterion diogelu mewn ysgol).
- Nid oedd Llywodraethwyr a staff yr ysgol wedi derbyn hyfforddiant diogelu addas.
- Nid oedd staff Cyngor Gwynedd na staff yr Ysgol yn gwybod pryd a sut i gyflwyno pryder (trefn sy'n cael eu hadnabod fel "Canu'r Gloch").

Beth sydd wedi digwydd yn barod i wella pethau?

- Mae Cyngor Gwynedd wedi cynnwys gwybodaeth am feithrin perthnasoedd amhriodol ("grooming") yn y pecyn hyfforddiant i bob ysgol ar ddechrau'r flwyddyn ysgol (Medi 2025).
- Mae Tîm Diogelu a Llesiant Ysgolion wedi ei sefydlu o'r newydd. Mae'r Tîm yn rhoi gwybodaeth a chefnogaeth i'r Person Diogelu Dynodedig ym mhob ysgol yng Ngwynedd.
- Mae gweithiwr wedi cael ei benodi i godi ymwybyddiaeth o'r maes diogelu ar draws y Cyngor a rhoi gwybod am yr hyfforddiant diogelu sydd ar gael i staff.
- Mae pob adran o fewn Cyngor Gwynedd yn gwirio faint o staff sydd wedi mynychu hyfforddiant Diogelu, ac hyfforddiant ar Drais yn erbyn Merched, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol.
- Ers Ionawr 2025 mae pob ysgol yng Ngwynedd yn cael ymweliad gan y Tîm Diogelu a Llesiant Ysgolion unwaith y flwyddyn. Bydd y Tîm yn edrych ar ddiogelu o fewn yr ysgol, ac yn sicrhau bod posterï a gwybodaeth ar gael, a bod staff yn gwybod sut i ddelio â phryderon.

Beth fydd yn digwydd rhwng mis Ionawr 2026 a mis Gorffennaf 2026?

Bydd Cyngor Gwynedd yn:

- Trefnu hyfforddiant ychwanegol i staff sy'n gweithio â phlant er mwyn eu helpu i adnabod newid mewn ymddygiad plentyn a allai fod yn arwydd o berthynas amhriodol neu gam-driniaeth.
- Mabwysiadu polisi cyflwyno pryder (Polisi "Canu'r Gloch") a gwneud mwy o waith i godi ymwybyddiaeth staff ar draws y Cyngor. Bydd polisi tebyg hefyd yn cael ei gyflwyno ar gyfer Cyngorwyr Gwynedd.
- Cyflwyno hyfforddiant cadw cofnodion diogelu.
- Bydd aelodau Pwyllgorau Craffu'r Cyngor (grŵp o gynghorwyr sy'n gwirio bod y Cyngor yn gwneud pethau'n iawn) yn gorffen ymchwilio i drefniadau diogelu mewn ysgolion.

Beth fydd Cyngor Gwynedd wedi ei gyflawni erbyn Chwefror 2027?

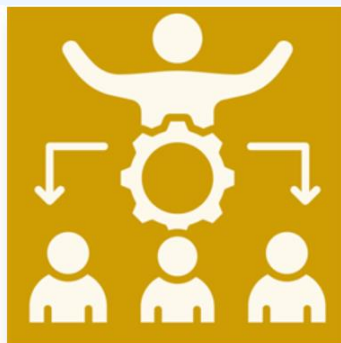
Bydd Cyngor Gwynedd wedi:

- Gwneud yn siŵr bod pob aelod newydd o staff yn derbyn hyfforddiant diogelu yn amserol ar ddechrau eu swydd.
- Derbyn canlyniad yr ymchwiliad gan aelodau Pwyllgorau Craffu a llunio cynllun i weithredu ar unrhyw argymhellion.

Mesur effaith

- Bod pob aelod o staff sydd angen Tystysgrif DBS ar gyfer eu swydd efo Tystysgrif DBS gyfredol. (Tystysgrif DBS ydi'r archwiliad i wirio os ydi person yn ddiogel i weithio gyda phlant neu bobl bregus)
- Adrodd ar nifer y staff sydd wedi cwblhau'r hyfforddiant Diogelu a'r hyfforddiant Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol.
- Bod pob ysgol yn derbyn ymweliad gan y Tîm Diogelu a Llesiant Ysgolion, a nifer yr ysgolion sydd yn dilyn polisiau diogelu'r Cyngor.

Thema 4: Llywodraethiant Ysgolion

Rydym eisiau gwneud yn siŵr bod:

Llywodraethwyr ysgolion Gwynedd yn deall eu rôl a'u cyfrifoldebau i gadw plant yn ddiogel. (Grŵp o bobl sy'n gwirfoddoli i reoli ysgol ydi Llywodraethwyr.)

Systemau mewn lle er mwyn mesur lles disgyblion, staff, a diwylliant ehangach ysgolion.

Beth mae adroddiad *Cyfiawnder drwy ein Dewrder* yn ei ddweud?

- Roedd gan y cyn-Bennaeth ormod o reolaeth yn yr Ysgol.
- Nid oedd llywodraethwyr yr ysgol yn teimlo'n hyderus i herio'r Pennaeth. Dywedasant nad oeddent yn cael anghytuno ag ef, gan y gallai hynny arwain at gael eu gorfodi i adael y corff llywodraethu.
- Roedd yr ysgol yn gweithredu polisiau diogelu oedd wedi eu hysgrifennu gan y pennaeth, nid Polisi y sir.
- Nid oedd y Llywodraethwyr wedi cael digon o hyfforddiant ar sut i ddiogelu plant.

Beth sydd wedi digwydd yn barod i wella pethau?

- Mae hyfforddiant diogelu yn cael ei gwblhau gan bob llywodraethwr ysgol yng Ngwynedd. Yn ychwanegol i hyn, rhoddir hyfforddiant ychwanegol i Gadeiryddion a Llywodraethwr sy'n gyfrifol am Ddiogelu ar pob corff llywodraethu.
- Mae llawlyfr llywodraethwr newydd wedi'i greu ac wedi'i rannu gyda holl lywodraethwyr Gwynedd.
- Mae gan y Cyngor weithiwr sydd yn darparu cyngor a chefnogaeth i gyrff llywodraethu ysgolion Gwynedd.

Beth fydd yn digwydd rhwng mis Ionawr 2026 a mis Gorffennaf 2026?

Bydd Cyngor Gwynedd yn

- Paratoi, datblygu a rhannu rhaglen sefydlog ar gyfer cyrff llywodraethu ysgolion Gwynedd. Bydd y rhaglen yn canolbwyntio ar materion diogelu lles, ac yn rhoi gwybodaeth iddyn nhw i ddeall sut mae eu hysgol yn gwneud.

Beth fydd Cyngor Gwynedd wedi ei gyflawni erbyn Chwefror 2027?

- Bydd Cyngor Gwynedd wedi rhoi pob argymhelliad perthnasol i gynghorau sir ar waith ar ôl adolygiad Llywodraeth Cymru o lywodraethu ysgolion yng Nghymru.

Mesur effaith

- **Arolygiadau ysgolion Estyn (Tîm o bobl sy'n ymweld ag ysgolion i weld pa mor dda maen nhw'n gwneud)** yn dangos fod pob ysgol yn dilyn y trefn diogelu.
- **Canran o gyrff llywodraethu** ysgolion Gwynedd sy'n adrodd bod pob aelod o'u corff llywodraethu wedi cwblhau hyfforddiant diogelu.

Thema 5: Grym Rhesymol

Rydym eisiau gwneud yn siŵr:

Bod arferion cyfyngol ond yn cael eu defnyddio i gadw plentyn yn ddiogel neu i atal niwed difrifol. Ni ddylid byth ei ddefnyddio i gosbi, rheoli na bychanu plentyn.

Bod staff ysgolion yn cael hyfforddiant a rheolau clir ynglŷn â sut a phryd i ddefnyddio grym rhesymol.

Os defnyddir grym, rhaid i'r plentyn gael cymorth a chefnogaeth os ydyn nhw wedi cael eu brifo yn gorfforol neu'n feddyliol.

Beth mae adroddiad *Cyfiawnder drwy ein Dewrder yn ei ddweud?*

- Roedd lefelau anghyfreithlon o rym yn cael ei ddefnyddio yn yr ysgol dan sylw yng nghyfnod y cyn-bennaeth.
- Fe wnaeth y cyn-Bennaeth gam-arwain staff yr ysgol i feddwl ei fod yn iawn i ddefnyddio grym fel hyn.
- Roedd y cyn-Bennaeth yn annog staff yr ysgol i ffilmio ataliaeth corfforol ar blant.
- Pan ddefnyddiwyd ataliaeth corfforol ar blentyn, nid oedd trefniadau mewn lle i wneud yn siŵr fod y plentyn heb frifo ac i gynnig cymorth trawma
- Nid oedd rhieni plant oedd wedi cael eu hatal yn gorfforol yn teimlo bod eu cwynion yn cael eu deall na'u parchu.

Beth sydd wedi digwydd yn barod i wella pethau?

- Pan fydd Tîm Diogelu a Llesiant Addysg yn ymweld ag ysgolion maent bob tro yn edrych ar Bolisi Arferion Cyfyngol yr ysgol.
- Mae hyfforddiant Arferion Cyfyngol yn cael ei roi i staff sydd ei angen.

Beth fydd yn digwydd rhwng mis Ionawr 2026 a mis Gorffennaf 2026?

Bydd Cyngor Gwynedd yn

- Adolygu'r Polisi Arferion Cyfyngol sirol ac yn sicrhau bod pob ysgol yn mabwysiadu'r polisi hwnnw yn llawn

- Cysoni'r hyfforddiant sy'n cael ei ddefnyddio gan Wasanaethau Addysg a Phlant y Cyngor yn y maes arferion cyfyngol fel bod yr un dulliau'n cael eu defnyddio.

Mesur effaith

- Bod pob un o ysgolion Gwynedd yn cydymffurfio efo'r Polisi Arferion Cyfyngol sirol.
- Pan fo digwyddiadau arferion cyfyngol mewn Ysgol, bydd y Cyngor yn cadw tystiolaeth fod trafodaethau proffesiynol yn cael eu cynnal

Thema 6: Cynllunio Argyfwng ac Ymateb i Argyfwng Diogelu

Rydym eisiau gwneud yn siŵr:

Bod trefniadau cynllunio ac ymateb i argyfwng addas mewn lle, a bod pawb yn gwybod beth i'w wneud mewn sefyllfa argyfwng diogelu.

Beth mae adroddiad *Cyfiawnder drwy ein Dewrder* yn ei ddweud?

- Nid oedd cynllun argyfwng gan yr ysgol, lle bu i'r cyn-Bennaeth gam-drin disgyblion.
- Nid oedd yn glir beth oedd angen ei wneud gan fod yr argyfwng yn ymwneud â'r Pennaeth.
- Ni chafodd yr heddlu eu galw ar unwaith pan roedd un o ddisgyblion yr ysgol mewn perygl.
- Ni chafodd y cyn-Bennaeth ei atal rhag dod i'r ysgol pan gafodd staff wybod am y trosedd.

Beth sydd wedi digwydd yn barod i wella pethau?

- Mae tîm o fewn y Cyngor wedi cyfarfod er mwyn adolygu'r cynllun argyfwng.
- Sgyrsiau efo aelodau staff allweddol i ddeall be aeth o'i le ar ddiwrnod yr arest a sut i wella trefniadau i'r dyfodol.
- Adolygu trefniadau rhannu gwybodaeth sydd eisoes ar waith yn y maes diogelu a chynllunio at argyfyngau i weld os oes angen eu cryfhau.

Beth fydd yn digwydd rhwng mis Ionawr 2026 a mis Gorffennaf 2026?

Bydd Cyngor Gwynedd yn

- Cyd-weithio gyda'r Heddlu er mwyn gwneud yn siŵr fod trefniadau cadarn mewn lle pe bai sefyllfa argyfwng diogelu yn codi yn y dyfodol.
- Paratoi adnodd hyfforddi ar sut i ymateb i argyfyngau diogelu.

Beth fydd Cyngor Gwynedd yn gyflawni mewn blwyddyn?

- Bydd staff yn derbyn hyfforddiant ar sut i ddelio efo argyfwng diogelu.
- Bydd y Cyngor yn gweithio gyda gwahanol wasanaethau ac awdurdodau lleol eraill drwy'r Bwrdd Cynllunio Argyfwng Rhanbarthol.

Mesur effaith

- **Canran o staff y Cyngor sydd** wedi mynychu hyfforddiant cynllunio argyfwng
- Canran o ysgolion Gwynedd sydd wedi mabwysiadu Polisi Rheoli Argyfwng
- **Nifer archwiliadau boddhaol** o gynlluniau argyfwng ar y safleoedd y Cyngor

Thema 7: Cefnogi a Sefydlogi Ysgol Friars

Rydym eisiau:

Cefnogi a sefydlogi Ysgol Friars.

Beth mae adroddiad *Cyfiawnder drwy ein Dewrder* yn ei ddweud?

Er nad oes argymhelliad penodol i Ysgol Friars yn unig yn yr Adroddiad, mae'n dangos yn glir fod y cyn-bennaeth wnaeth droseddu yn:

- rheoli pob agwedd o'r ysgol.
- herio unrhyw un a oedd yn codi pryder amdano.
- creu awyrgylch o ofn a diffyg ymddiriedaeth gan gynnwys bwlio disgyblion, rhieni a staff.

Beth sydd wedi digwydd yn barod i wella pethau?

- Penodwyd Pennaeth newydd i arwain yr Ysgol.
- Ers Medi 2023, mae Adran Addysg Cyngor Gwynedd wedi helpu'r ysgol drwy ddarparu staff ychwanegol a chefnogaeth i'r arweinyddiaeth newydd i adolygu'r polisïau.
- Mae disgyblion a staff yr ysgol yn cael cefnogaeth i edrych ar ôl eu llesiant.
- Mae corff llywodraethu'r ysgol wedi newid. Mae pedwar aelod newydd wedi cael eu penodi i gynrychioli'r Cyngor, ac mae clerc newydd yn helpu i drefnu a chadw trefn ar y cyfarfodydd.

Beth fydd Cyngor Gwynedd yn ei wneud rhwng mis Ionawr 2026 a mis Gorffennaf 2026?

Bydd Cyngor Gwynedd yn

- Cymharu trefniadau gweithredu'r ysgol gyda'r threfniadau ysgolion eraill y sir er mwyn ystyried a oes angen gwneud unrhyw newidiadau.

Beth fydd Cyngor Gwynedd wedi gyflawni mewn blwyddyn?

- Bydd yr Ysgol wedi cael cyfle pellach i sefydlogi.

Mesur effaith

- **Adborth Cyngor yr Ysgol** ar ddiogelwch a lles yn yr ysgol wedi ei gasglu a'i ystyried

7. YMCHWILIADAU PELLACH

Rydym yn ystyried yn ofalus pa ymchwiliadau pellach sy'n briodol, gan feddwl am yr adolygiadau sydd eisoes wedi digwydd a'r gwaith sy'n parhau'n lleol, yn rhanbarthol ac yn genedlaethol.

Drwy'r Cynllun Ymateb hwn, rydym yn addo gwneud popeth posibl i gryfhau diogelu, sicrhau atebolrwydd ac adfer hyder y cyhoedd.

Er bod yr adroddiad *Cyfiawnder drwy ein Dewrder* wedi rhoi llawer o wybodaeth i ni, rydym wedi cydnabod bod angen edrych ar ba ymchwiliadau neu adolygiadau pellach sydd eu hangen i:

- gydnabod beth sydd wedi digwydd,
- ymddiheuro,
- cefnogi pobl,
- sefydlu'r ffeithiau,
- dysgu gwersi,
- gwella,
- a sicrhau atebolrwydd.

Rydym yn gofyn am farn a chynghor gan sefydliadau ac arbenigwyr allanol i ein helpu penderfynu pa ymchwiliadau fyddai'n ein cefnogi fwyaf. Ar ôl hynny, bydd angen penderfynu pa waith i'w gomisiynu a chreu cylch gorchwyl clir ar eu cyfer.

Wrth wneud penderfyniadau, bydd angen i ni wirio:

- a oes gennym y pwerau i gynnal ymchwiliad penodol,
- a ydyn ni'n gorff addas i gomisiynu'r gwaith,
- neu a fyddai'n fwy tryloyw galw ar gorff arall i ystyried y mater.

Rydym eisoes wedi cefnogi'r galwad am Ymchwiliad Cyhoeddus, ac efallai mai hwn fydd y lle gorau i ymdrin â rhai agweddau sydd y tu hwnt i bwerau'r Cynghor.

Prif bwrpas yr ymchwiliadau hyn yw dysgu gwersi a sicrhau gwelliant parhaus.

Byddwn yn derbyn casgliadau'r ymchwiliadau pan fyddant yn barod, ac yna bydd angen i ni weithredu ar y canfyddiadau a'r argymhellion. Bydd yr hyn a ddisgwylir gennym yn dibynnu ar y casgliadau hynny.

Rydym wedi bod yn glir o'r dechrau: byddwn yn derbyn ac yn gweithredu ar bob argymhelliad o bob ymchwiliad, yn llawn ac ar unwaith. Mae'n briodol i ni ailgadarnhau hynny yma.

8. PERCHNOGAETH A THREFNIADAU MONITRO'R CYNLLUN

- Cabinet y Cynghor sydd wedi comisiynu'r Cynllun Ymateb.
- Mabwysiadwyd y cynllun ar 21 Ionawr 2025.
- Wedi hynny, sefydlwyd Bwrdd Ymateb i gydlynu'r gwaith a sicrhau cynnydd amserol.
- Gwahoddwyd sawl corff allanol i ymuno, ac mae'r Athro Sally Holland yn Gadeirydd annibynnol.

Ar y Bwrdd mae arsylwyr o Estyn, Arolygaeth Gofal Cymru, Llywodraeth Cymru, Bwrdd Diogelu Gogledd Cymru a'r Comisiynydd Plant.

Mae'r Cadeirydd yn adrodd i'r Cabinet bob chwarter.

Mae sawl pwyllgor o fewn y Cynghor hefyd yn craffu ar y cynnydd:

- Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
- Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
- Pwyllgor Craffu Gofal

Mae'n rhaid diweddarau'r Cynllun yn rheolaidd gan ei fod yn gynllun byw. Mae'n debygol y bydd yn newid wrth i ni symud o ymchwilio a dysgu i gyfnod adfer.

Mae mesur cynnydd yn anodd oherwydd natur sensitif y materion, ond:

- mae dros 200 o dasgau yn y cynllun gwaith manwl,
- a mesurau effaith wedi'u cytuno, gan gynnwys barn plant, rhieni a staff am ddiogelu mewn ysgolion.

Rydym yn cydnabod bod hyn yn daith hir, ac rydym yn ymrwymo i'w gwblhau.

9. CYNLLUN CYFATHREBU

Cyn cyhoeddi *Cyfiawnder Trwy ein Dewrder* ym mis Tachwedd 2025, roedd cyfyngiadau ar beth y gallai'r Cyngor ei rannu, er mwyn peidio amharu ar yr adolygiad. Bellach, mae'n bosibl rhannu mwy o wybodaeth am y gwaith o wella trefniadau diogelu.

Er hynny, rhaid dal ati i fod yn ofalus gyda:

- achosion unigol o blant neu oedolion,
- a materion Adnoddau Dynol.

Mae'r Cynllun Cyfathrebu gwreiddiol eisoes wedi'i gwblhau. Rydym nawr yn datblygu Cynllun Cyfathrebu newydd, wedi'i seilio ar y ffrydiau gwaith diwygiedig yn y Cynllun Ymateb hwn.

Yn ogystal, mae tudalen gwe wedi ei sefydlu fel bod unrhyw ddatganiadau a gwybodaeth berthnasol yn cael ei gadw mewn un lle - www.gwynedd.llyw.cymru/ymatebidroseddau